

HECE

HECE AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 27 SAYI: 313 OCAK 2023

SAİT FAİK ÖZEL SAYISI

HECE ÖZEL SAYILARI

- 1- TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜ
- 2- TÜRK ŞİİRİ
- 3- AHMET HAMDİ TANPINAR
- 4- TÜRK ROMANI
- 5- DİRİLİŞ VE SEZAI KARAKOÇ
- 6- ELEŞTİRİ
- 7- EDEBİYAT DERGİSİ VE NURİ PAKDİL
- 8- HAYAT, EDEBİYAT, SİYASET
- 9- BÜYÜK DOĞU VE NECİP FAZILKISAKÜREK
- 10- ÇOCUK EDEBİYATI
- 11- HAREKET VE NURETTİN TOPÇU
- 12- MEKTUP
- 13- NÂZİM HİKMET
- 14- CAHİT ZARİFOĞLU
- 15- MEHMED ÂKİF ERSOY
- 16- MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME
- 17- YAHYA KEMAL BEYATLI
- 18- ŞEHİRLERİN DİLİ
- 19- CEMİL MERİÇ
- 20- YERLİLİK
- 21- RASİM ÖZDENÖREN
- 22- GEZİ
- 23- KEMAL TAHİR
- 24- MEDENİYET
- 25- MUHAMMED İKBÂL
- 26- İSLÂM MEDENİYETİ
- 27- ORHAN KEMAL
- 28- BATI MEDENİYETİ
- 29- PEYAMİ SAFA
- 30- GÜNLÜK
- 31- ALİYA İZZETBEGOVİÇ
- 32- DİJİTAL/SAYISAL KÜLTÜR
- 33- AHMET HAŞİM
- 34- AFRİKA
- 35- SABAHATTİN ALİ
- 36- TÜRK EDEBİYATINDA POLEMİKLER
- 37- HİKÂYENİN TÜRKÇE SESİ ÖMER SEYFETTİN
- 38- KARL MARX
- 39- AKİF İNAN
- 40- DENEME
- 41- ALAEDDİN ÖZDENÖREN
- 42- SANAT
- 43- DOSTOYEVSKİ
- 44- KUDÜS

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

Ali Karaçalı / Sait Faik Yeniden / 5

BİRİNCİ BÖLÜM: HAYAT, HATIRA, PORTRÉ

- Ali Karahan / Uçurtmanın İpine Takılan Adam: Sait Faik Abasıyanık / 13
Mehmet Ayıcı / Bir Fotoğrafı Sevmek / 30
Fahri Tuna / Ödünsüz Yalınlık: Sait Faik / 34
Dürdane İsra Çınar / Bir Güz Sabahında Sait Faik'i Görmeye Gitmek / 39
Ayşe Ünüvar / Burgaz'da Sait Faik İzlerini Yürümek / 49
Ayşe Ertuş / Anıların Gölgesinde Sait Faik / 49
Özlem Kaya / Bir Sürgünün Hikâyesi / 60
Muharrem Dayanç / Adapazarlı Sait Faik / 65
Dilek Çakır / Sait Faik'in Hayatından Eserlerine Yansıyan İzler / 75
Arif Ay / Karanfiller ve Domates Suyu: Kör Mustafa ve Sait Faik / 93
Zübeyde Andıç / Sandallar İçinde Bir Sandal, Denizler İçinde Bir Deniz, İnsanlar İçinde Bir İnsan / 93
Sait Faik Hikâye Armağanını Kazanan Yazarlar ve Eserleri / 97
Özlem Güner / Dünden Bugüne Sait Faik Hikâye Armağanı ve Armağana İtirazlar / 99
Özlem Güner / Doğan Hızlan'la Sait Faik Hikâye Ödülleri Dolayımında e-Söyleşi / 106

İKİNCİ BÖLÜM: SAİT FAİK'İN ÖYKÜ DÜNYASINA GENEL BAKIŞ

- Ali Galip Yener / Sait Faik'in Edebî Mirasının Eleştirisi Üzerine Bir Değerlendirme / 111
İbrahim Demirci / Sait Faik Metinlerini Onarmak / 116
Alâattin Karaca / Serizat Hikâyecisi Sait Faik / 119
İbrahim Kavaz / Sait Faik'in Hikâyelerinin Hikâyesi / 124
Yakup Çelik / Kendini Hikâyesinin İçerisinde Bulan Yazarın İnsanlıkla İmtihanı / 132
Dursun Ali Tökel / Sait Faik Neleri Yazmasa Deli Olacaktı? / 154
Naime Erkovan / Hikâyenin Aradığı Adam Sait Faik / 170
Şaban Sağlık / Sait Faik'in Hikâyelerinde Küçük İnsanların Büyük Dünyası / 174
Bahtiyar Aslan / Sait Faik'in Modernist Hikâyeleri Hakkında / 192
Sinan Bakır / Sait Faik Öykülerinde Şiirsel Söylem, Görüntü, İmge ve İmgelem: *Alemdağ'da Var Bir Yılan* Örneği / 199
Koray Üstün / Dönem ve Sanatçı Profili Açısından Öykücü Kişilik: Sait Faik / 211
Selim Somuncu / Sait Faik'te İdeolojik Bir Çıkış Olarak Antimilitarist Söylem / 217
Derya Atsan / Öykücü Empatiliği ve Sait Faik / 221
Mehmet Şeker / Sait Faik'te Mizah Var mı Yok mu? / 230
Mustafa Uçurum / Büyük Hikâyecinin Küçük İnsanları / 243
Ahmet Duran Aslan / Sait Faik Öyküsünde Şehir Sıkıntısı / 247
Emel Aydın Özer / Sait Faik Öykülerinde Hayatın Sesleri / 253
Müge Göncü / Sait Faik'in *Lüzumsuz Adam* Öykülerinde Kötülük Algısı / 261
Derya Kaman / Çevre Kavramı Açısından Sait Faik ve *Son Kuşlar* / 265
Yunus Meşe / Sait Faik'in Hayvanları / 270
Tacetin Şimşek / Sait Faik'in İki Öyküsünde Çocuksu Duyarlık / 278
Sercan Ceylan / Sait Faik Öyküsünde Modern Çağın Bunalıtısı: Yalnızlık / 285
Esra Özdemir Demirci / Ölümle Dirim Arasında Geçen Kavganın Sonundaki Boşlukta Sait Faik Öyküsü / 293
Ethem Erdoğan / Sait Faik Öykülerinde Hastalık Teması / 297
Sema Bayar / Sait Faik Öykülerinde Saflığın ve Çürümenin Remzi Olarak Kadın / 302
Zeki Taştan / Sait Faik Öykülerinde Adalara ve Adalılara Dair / 310
Bilal Can / Sait Faik Hikâyelerinde Mekân Unsuruna Dair Genel Bir Değerlendirme / 332
Sinem Torun Kara / Sait Faik Öyküsünde İğrenmenin Çizdiği Sınırların İhlali / 336
Mücahit Cündoğdu / Sinemada Sait Faik öyküleri / 343
Ayşegül Gülsüm Karabaşoğlu / Eve Dönüş Sancısı: *Vesikalı Yarım* filminde "Menekşeli Vadi" Öyküsünün İzleri / 355
Sinan Sakit Karadaş / Sait Faik'in Mimâsisleri / 363
Sevde Gürel / Bir Şey Olmanın Cazibesi ve Sait Faik / 368

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: SAİT FAİK'İN ÖYKÜLERİNE YAKIN BAKIŞ

- Cemal Şakar** / Gece Gece Birtakım İnsanlar / 379
Hasibe Çerko / Sait Faik Öykücülüğünde İç Gerçekliğe Dalış ve Lüzumsuz Adam / 383
Müzeyyen Çelik Kesmegülü / Sürrealizm ve Alemdağ'da Var Bir Yılan / 387
Mukadder Gemici / Tahlil İçinde Üslup Arayışı: Dülger Balığının Ölümü / 392
Bilgin Güngör / "Aktüel Okuma" Biçimiyle "Semaver"e Bakmak / 399
Yunus Balcı / 'Niteliksiz', 'Aylak' ve 'Lüzumsuz' Adamlar / 405
Tülin Arseven / Gündüz Düşü ve Oyun Bağlamında Yani Usta / 413
Mustafa Balcı / Tüneldeki Çocuk'ta İnsan Görünümleri / 420
Fatih Sakallı / Bir Kişilik Anatomisi: Rıza Milyon-er / 427
Suavi Kemal Yazgıç / Sinağrit Baba / 430
Ali Necip Erdoğan / Sait Faik'in Sinağrit Baba Alegorisi / 432
Zeynep Sati Yalçın / Sait Faik'in "Cün Ola Harman Ola" Öyküsünde Sevilmeye Değer İnsan / 438
Hatice İbiş / Sait Faik'in Papaz Efendi Öyküsü / 445

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SORUŞTURMA

- Abdullah Harmancı** / 451
Ali Ayçil / 453
Âlim Kahraman / 454
Cihan Aktaş / 455
Emin Gürdamur / 456
Hâle Sert / 458
Sadık Yalsızuçanlar / 459
Yıldız Ramazanoğlu / 460
Yılmaz Daşcıoğlu / 463
Adnan Özyalçiner / 464
Ahmet Büke / 466
Bora Abdo / 467
Ethem Baran / 468
Kâmil Erdem / 470

BEŞİNCİ BÖLÜM: ŞAİR SAİT FAİK

- Mehmet Narlı** / Küçük Adamın Şiir Hali / 475
İsmail Karakurt / Şiir Evreninde Bir Aylak: Sait Faik / 480
Hasan Turgut- İsa İlkey / Birinci Yeni'nin İkinci Yeni'yle Karşılaşması: İki Modernizm Arasında Sait Faik Şiirini Konumlandırma Denemesi / 488
Derya Cüllük / Hikâyedeki Şiir Şiirdeki Hikâye: Sait Faik'in Şiirsele Açılan Kapısı / 497

ALTINCI BÖLÜM: SAİT FAİK'İN ÖYKÜ VE ŞİİR DIŞI ÇALIŞMALARI

- Ertan Örgen** / "Ben Yazıcı, Sahiden Bir Yazıcı"nın Denemeleri / 507
Mehmet Yılmaz / Sait Faik'in Eleştiri Yazıları / 511
Bedia Koçakoğlu / "Şeyler"in Dünyasında Anlamı Giyinmek / 517
Sefa Yüce / Değerler Bağlamında *Kayıp Aranıyor* Romanı / 525
Berna Uslu Kaya / Sait Faik'in İstanbul'unda Babalar ve Kızları / 532
Turan Karataş / Her Cümle Bir Yürek Kuşudur / 537
Selma Aksoy Türköz / Sait Faik Abasıyanık'ın Çeviri Dilinin Çeviride Eşdeğerlik Kuramı Açısından Değerlendirmesi / 540
Mert Öksüz / Sait Faik Mahkemelerde / 547
Banu Altınova / *Açık Hava Oteli* Dolayımında / 554

YEDİNCİ BÖLÜM: KİTAPLAR, TEZLER, KAYNAKÇA VE BİBLİYOGRAFYA

- Dr. M. Arif Erzen - İbrahim Veli Tezar** / Hakkında Yazılmış Kitaplar ve Yapılmış Tezler / 565
Kâmil Karapınar / Kaynakça, Bibliyografya / 574

Ali Karaçalı

SAİT FAİK YENİDEN

Sait Faik Abasıyanık. Türk öykücülüğünün yüz akı yazarlarından. Her dönem yeniden keşfedilen, hakkında belki de en çok kitap yazılan, tez yapılan ve yüzlerce araştırma, inceleme ve değerlendirme yazısına/makalesine konu olan öykücümüz.

Adapazarı'nda doğdu. Çocukluğu ve gençliği ülkenin zor ve sancılı yıllarında geçti. Savaşı, yıkımı, göçü gördü. Osmanlı'nın yıkılışına, Cumhuriyet'in kuruluşuna tanıklık etti. Resmî eğitimi, okulu, bir işte sebat edip çalışmayı sevmeyi. 1938 yılında babası Mehmet Faik'i kaybetti. Ölene kadar annesi Makbule Hanım'la, onun himayesinde yaşadı. Yaşamı boyunca öykünün, yazının peşinden koştu. Zengin, aristokrat bir ailede büyüdü ama sıradan, küçük insanları sevdi. En çok onlarla vakit geçirdi. Âşık oldu. Acı çekti. Serazat ve yalnız yaşadı. 'Yalnızlık dünyayı doldurmuştu. Onun yaşantısını anlatmak için en çok 'bohem, aylak, avare' kelimeleri kullanıldı. Kısa yaşadı: 48 yıl. İstanbul'da öldü. (1906-1954)

Behçet Necatigil'in "Kitaplarda Ölmek" başlıklı o güzel şiirinde söylediği gibi:

Adı, soyadı

Açılır parantez

Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti

Kapanır parantez

Sait Faik, hiç kuşkusuz Türk edebiyatında öykü denildiğinde aklımıza ilk gelen isimlerden ve modern öykümüzün kurucularındandır. Kendi dönemi içerisinde öyküde yeni bir çığır açmış ve kendinden sonra gelen kuşakları derinden etkilemiştir. Yol açıcı ve öncüdür. Cumhuriyet dönemi öykücülüğünde bir kırılma noktasıdır. Getirdiği bakış açısı, tarzı ve üslubuyla öyküde yeni bir ufuk, yeni bir başlangıç ve yeni bir esin kaynağıdır. Her ne kadar zamanında, dili kullanmadaki özensizliğinden, cümle yapısındaki savrukluktan dolayı eleştirilmiş, "savruk, düğmeleri çözükle, pelteleşmiş ve başıbozuk bir üslup sahibi"¹ olduğu söylenmiş -ve bu söylenenler belli ölçüde doğruluk payı taşımış olsa da- Sait Faik, Türkçenin gü-

¹ Peyami Safa, *Sanat, Edebiyat, Tenkit*, s.139

cünü ve imkânlarını kendi algı, duyuş ve sezış gücüyle birleştirerek kendi gramerini de oluşturacak biçimde özgün kullanan bir anlatma ustasıdır. Neyi anlatırsa anlatsın, hangi duyguyu betimlerse betimlesin hemen hemen bütün yazdıklarına tutkulu, coşkulu ve ateşli bir ruh hâli hâkimdir. Bu ruh hâli, onun sınırsız bir yaşama hırısı, sevinci ve coşkusundan gelmektedir. Anlatılarında düş ile gerçek, rüya ile hakikat iç içe, yan yanadır. Birbirini besleyerek ve çoğaltarak ilerler; tam da yaşantılarımızda olduğu gibi: düş, imge, alegori, gerçeklik, bilinçaltı, bilinçdışı âdeta şiirsel bir akış içinde ilerler. Bazen sınırları kestirmek bile mümkün olmaz. İyiliği de kötülüğu de, güzelliği de de çirkinliği de aynı duygu, tutku ve özdeşim sarmalı içinde anlatır. Anlattığı her ne ise onu giyinir, onunla aynılaşır, o olur. Onda sanki insanı, eşyayı, tabiatı, dahası var olanı bütün çıplaklığıyla görmeye, anlamaya ayarlı bir göz vardır: tabiatta var olanı da hayal ve tasavvur dünyasında kurduklarını da bütün ayrıntılarıyla görme ve gösterme kudreti. İnsanı, bir özsu gibi kelimelerine emdirdiği sevgi diliyle içerden kuşatır, yanına alır. Bu dil bazen merhametin, bazen acıya bulanmış yalnızlığın, bazen sapmaya da evrilebilen teklifsizce sevmenin dilidir. Onun insan sevgisi, ‘hümanizmi’ üzerinde çokça durulmuş ve çok vurgulanmıştır. Sait Faik’in sevgisi sadece insana değil bütün bir varlığadır; tabiata, denize, gökyüzüne, kurda kuşa, ağaca, balığa ama illa da insanadır. Daha çok da insanın gadre uğramışına. Çünkü “İnsansız hiçbir şeyin güzelliği yok. Her şey onun sayesinde, onunla güzel.”² Bu sebeplerdir ki onun dili daha çok sokakların dilidir; avarelerin, aylakların, bohemlerin, yoksulların, yalnızların dilidir. Bu dil, hayatı boyunca gezip dolaştığı, mekân tuttuğu Sakarya’da, Burgazada’da, Samatya’da, Beyoğlu’nda, Galata’da hayatlarına karıştığı, ahabplık ettiği, düşüp kalktığı insanların; Papaz efendinin, Ermeni balıkçının, falcı matmazel Todori’nin, Mercan Usta’nın, Yani Usta’nın, duvarcı Barba Antimos’un, gazete müvezzinin, postacının, hamalın, çımamacının, mezar kazıcının, ıskatacının, lostracının, piyangocunun, Hallac’ın, dülger balığının, kayıkçının, Sinağrit babanın, Topal martının, kahvecinin, iskele memurunun, fırıncının, meyhanecinin, hayat kadınlarının, ‘sıradan insan’ların, ‘antikahraman’ların dilidir.

Burada, onun fitri yapısı ve kişiliğinin başat eğilimlerin vurgulaması bakımından Yaşar Nabi’nin³ söyledikleri de kayda değerdir: “Sait Faik, muhakkak ki aristokrat değildi. Aristokratlık, halktan üstün ve ayrı olmak duygusu ise Sait’te bunun tam tersi vardı: Halktan ayrılan, halktan üstün görünmeye çalışandan hiç hoşlanmazdı. Öğrendiğimize göre yedi sekiz yaşlarındayken babasının aldığı bir bahriyeli elbisesini, başka çocuklar böyle şey giymiyor diye dünyada giymeye yanaşmamış. Demek ki bu, herkes gibi olmak, herkese uymak isteği onda sonradan edinilmış bir his değerdir, doğuşundan gelme bir tabiattır. (...) Aydın kimselerden

² Abasıyanık, Sait Faik (1983) Son Kuşlar, “Kendi Kendime”, s. 139, Bilgi Yayınevi, İstanbul

³ Tahir Alangu, (1956) Yaşar Nabi, *Sait Faik İçin*, Yeditepe Yayınları, s.186,

çok halktan insanlarla, hatta ayak takımı denen kimselerle bulunmaktan, konuşmaktan hoşlanırdı. Onu lüks lokantalarda, süslü pastanelerde gören olmamıştır. (...) Çile çeken insanların arasında yaşayışı, onların dertlerine yakından şahit oluşu yüzünden hakları yenenlerin davasını güder, insanlık duygularını kaybetmiş, haris, açgözlü vurgunculardan nefret ederdi. Ama siyasetle, ideoloji meseleleriyle ilgilenmez, insanları sınıflara ayırmazdı, daha doğrusu onları toplum içindeki mevkilerine ve yaptıkları işlere göre değil, insanlık duygularına göre sınıflardı.”

Sait Faik'in modern öyküye geçişteki belirleyici rolü, bireyciliği, toplumculuğu, gerçekçiliği, daha çok son dönemlerinde olmak üzere düşselliğe, imgeye, gerçeküstücülüğe, fantastik olana yönelişi, alan açıcılığı, öyküde yeni açılımlara öncülük etmesi, 50 Kuşağı ve sonrası öykücüler üzerindeki belirleyici etkisi, edebî çevrelerin üzerinde sıklıkla durduğu hususlardandır.

Bu hususlarla ilgili olarak bir değerlendirme yapan Rasim Özdenören'e⁴ göre Sait Faik, "Alemdağ'da Bir Yılan Var" demeyip 'Alemdağ'da Var Bir Yılan' dediği gün Türk öykücülüğünde yeni bir safhanın doğumuna temel atmıştır. 50 Kuşağı öykücülerinin yolunu bu öykü açmıştır. Ama onun bu cümleyi kurabilmesi için yıllarca geleneksel tarzın yollarında yürümesi gerekiyordu.

Jale Özata Dirlikyapan'a⁵ göre de "1950 kuşağının yenilikçi yazarları, Orhan Kemal ve Sait Faik'ten önemli ölçüde etkilenmişlerdir. Özellikle Sait Faik'in *Alemdağ'da Var Bir Yılan* adlı kitabı bu kuşağın öykücülerinin çoğu için başucu kitabı hâline gelmiştir. Sait Faik öykücülüğünde de bir dönüm noktası olan bu kitap, düşsellik ile gerçekliği harmanladığı, fantastik öğeleri ön plana çıkardığı ve önceki öykülerin gerçekçilik anlayışından farklı bir anlayışı sergilediği için, 1950 kuşağının yenilikçi yöneliminin yol açıcısı konumundadır.

Kuşağın önemli öykücülerinden Ferit Edgü de bu ilişki bağlamında şunları söyler: "Dostoyevski'nin, 'hepimiz Gogol'ün paltosundan geliyoruz' dediği gibi, ben de, benim kuşağımın öykü yazarlarının büyük çoğunluğu da, Sait Faik'ten geliyoruz."

Sait Faik'ten yaptığı *Seçme Hikâyeler*'in önsözünde Sait Faik'in hayatı ve sanatı üzerine kapsamlı bir değerlendirme yapan Tarık Buğra,⁶ onun son zamanları ve hastalığı ile ilgili şu dramatik tabloyu çizer:

⁴ Rasim Özdenören, *Hece*, Ocak 2019, *Ömer Seyfettin Özel Sayısı*, S.265, s.12

⁵ Jale Özata Dirlikyapan, *Kabuğunu Kıran Hikâye- Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı*, s.13-14

⁶ Tarık Buğra, (1990) *Seçme Hikâyeler- Sait Faik Abastyanık*, MEB Yayınları, s.3, İstanbul

“1948 yılına ‘siroz’ teşhisi ile girdi. Artık içki içemeyecek, gece’lere ve ‘cümleler’ avlamak için dere, tepe, kıyı, ara ve arka sokaklardaki yürüyüşlerine veda edecekti. Sıkı bir perhize sokuldu. ‘Ölüm’ü içinde taşıdığını ve geliştirdiğini düşünmek onu sarstı. Şahsi bir tahminle ve döneme rastlayan tanışmamızdan edindiğimiz intibalara dayanarak söylüyoruz: Sait Faik’in asıl dramı, kendisini 40 küsur yaşında, ölümün karşısında yapayalnız buluverişi, yalnızlığını bütün derinliğiyle duyuverişi olmuştur. O zamana kadar sadece sevmekle ve ilgilenmekle avunmuş, hatta tatmin olmuş, sevilmegi, ilgilenilmegi pek umursamamıştı. Artık köklü sevgi, dostluk ve benimsendiği kadar da benimsemiş bir çevre özlemi ile -boşu boşuna- yanıyordu. Her şey bir ‘anne’den ibaret kalmıştı. O da tam bir oğul olamadan.”

Fakat ‘siroz’ daima olduğu gibi bu sefer de affetmiyordu: değil mi ki mütareke bozulmuştu; saldırdı ve 11 Mayıs 1954’ün sabahında saat 2,35’te, daha kim bilir ne hazineleri saklayan bir şuuru ve şuurlarını durdurdu. Ancak onun değerlendirilebileceği, ancak o olunca var olabilecek duyguları, sezileri, yorumları, denizleri, balıkları, martıları, mezarlıkları, çocukları, balıkçıları, meyhaneleri, ümitleri, neşeleri kederleri, küfürleri, öfkeleri, sevgileri... her şeyi, her şeyi, bütün bir Dünya’yı çekip karanlığına aldı.”

Sait Faik’in edebî mirasının eleştirisi bağlamında onun ölümünden sonra yazılan kitaplardan yola çıkarak bir değerlendirme yapan Ali Galip Yener’in bu sayımızda yer alan yazısında altını çizerek vurguladığı kimi tespitler oldukça yerinde ve dikkate değerdir:

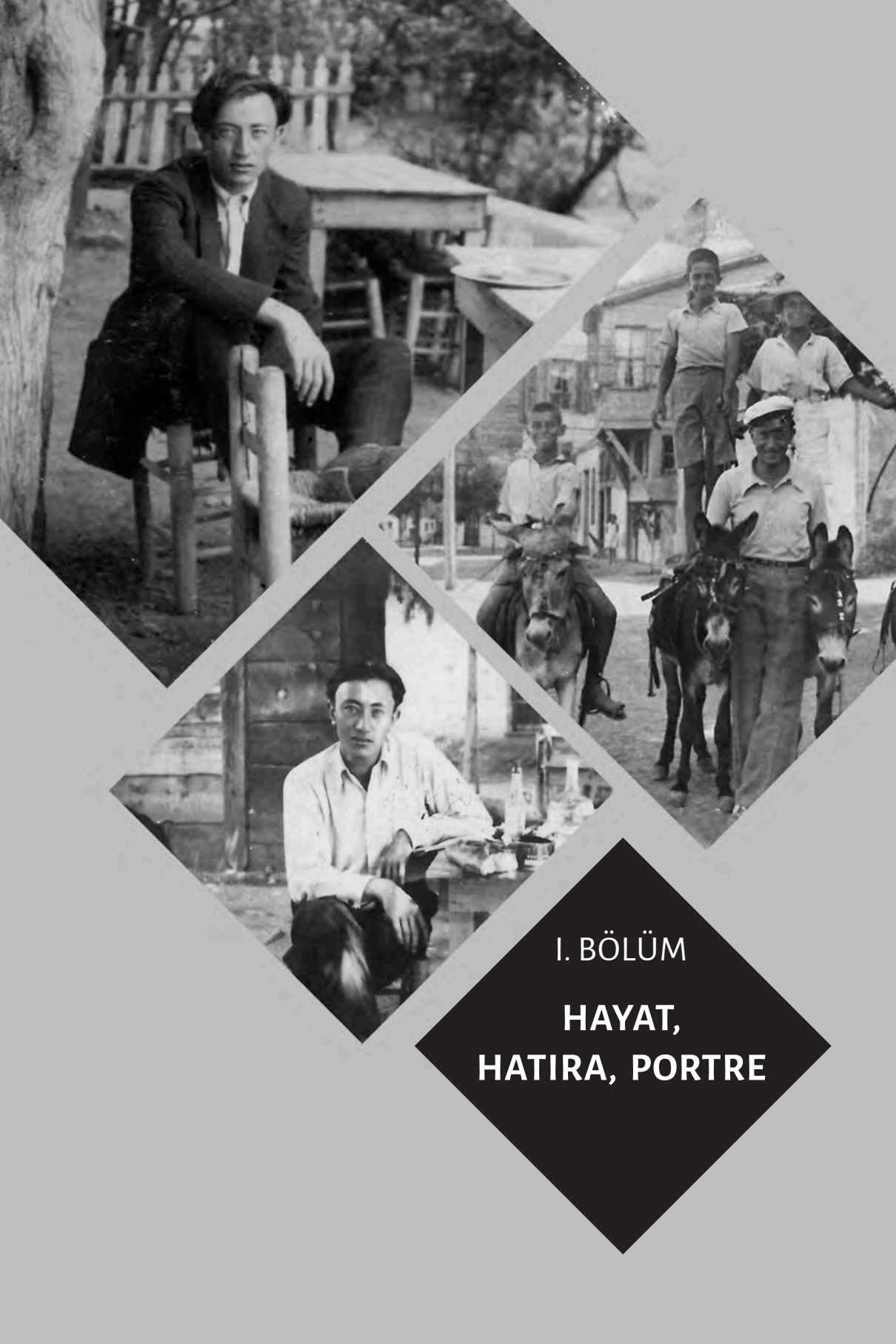
“Sait Faik, 1936’da çıkan ilk hikâye kitabı *Semaver*’den 1954’teki vefatına kadar bütün hikâye ve şiirlerinde hümanist, bireyci, sona doğru yer yer sürrealist bir yazarlık görüşü ve edasını sürdürür. Ferit Edgü’nün *Bir Usta Bir Dünya - Sait Faik Abasıyanık*ta (YKY, İstanbul:2003) ifade ettiği gibi, hikâyeci hiçbir ideolojinin ve hiçbir partinin mensubu değildir. Ülkeyi “kurtaracak” önerileri yoktur. Dürüsttür ve eserindeki “politik yaklaşımı” emeğiyle geçinenlerden, ezilenlerden, fakirlerden yana olmaktan ibarettir. Ama hepsi budur. Bu yaklaşma gayreti hiçbir vakit edebiyatın sınırlarını aşıp slogancılığa saplanmaz. Onun derdi sadece yazı ilemdir. Sadece ve özellikle edebiyattan taraftır. Edgü’nün tespitiyle “kozmpolit İstanbul hikâyeleri”nin yazarıdır. (...) Sait Faik’inki yaşadığı hayatla örtüşen, Batıcı felsefi kavramların bastonuna muhtaç olmamış, insancı, sahici, toplumcu gerçekçi dogmatizmden hiç zarar görmemeyi başarmış, âdeta nevezuhur, dönemine göre eşi olmayan, kendiliğinden oluşmuş benzeyen bir yazarlık verimidir. Bir anlatma ustalığıdır. Eserini toplumculuk vb. dogmatizmler değil, bireycilik, yalnızlık, ölüm korkusu, bekârlık, cinsel tercih meselesinin getirdiği endişe ve vehimler besler. Bütün yazdıkları tek başınalık halini temsil eder. Eserinde slogan, dogma, solculuk pazarlaması hiç yoktur. Saf edebiyattır, böylece kalıcı olmuştur.”

Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz sanırım: bütün bu saydıklarımız ve sayamadığımız diğer özellikleriyle Sait Faik Türkçenin sokaklarında hep var olacak, dönüp dönüp okunacak, yorumlanacak, her dönem yeniden keşfedilecek bir öyküdür.

Biz de bu özel sayımızla onu yaşamından sanatına, kişilik özelliklerinden, edebiyatımız içindeki yeri, etkisi ve farklı türler/disiplinler arasındaki yansımalarına, öykü dışında yazdığı şiir, roman, deneme ve diğer yazıları başta olmak üzere bütün cepheleriyle görmeyi, anlamayı, günümüz okuyucusuna/yazar adaylarına yeniden hatırlatmayı hedefledik. Eksikliklerine rağmen bu hedefe büyük ölçüde ulaşmış olmayı umuyorum.

Her sayısı olduğu gibi bu özel sayımız da kuşkusuz, Ömer Faruk Ergezen başta olmak üzere, özveriyle çalışan *Hece* ekibinin emek ve gayretleri ile çok kıymetli yazar/akademisyen arkadaşlarımızın fikri katkılarından, emeklerinden doğdu. Hem *Hece* ekibine hem de özel sayımıza yazılarıyla destek veren bütün yazarlarımıza içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca adlarını anmasam eksik olur: Dosya içeriğinin hazırlanmasından başlayarak her safhada görüşlerine başvurduğum, danıştığım, çok değerli katkılarını aldığım sevgili hocalarım Ertan Örgen ve Mehmet Narlı'ya, çağrımızı aldığından itibaren çevresini harekete geçiren, kimi başlıkların da yazılmasına öncülük eden Fahri Tuna'ya, gelen bütün yazıları yoğun dikkatiyle okuyan/düzelten Türkçe pirimiz İbrahim Demirci'ye, bütün *Hece* sayılarında olduğu gibi bu sayının da yükünü, yüksünmeden omuzlayan sevgili Âtîf Bedir'e, Sait Faik Ödülleriyle ilgili kapsamlı yazısı ve söyleşideki çabası için Özlem Güner'e, olabildiği denli geniş bir kaynakça ve bibliyografya hazırlama gayreti için sevgili Kâmil Karapınar'a, sayfa ve kapak tasarımlarındaki katkıları için Hatice Hızarcıoğlu Ayan ve Azra T. Baysal'a teşekkür ederim.

Nice *Hece* sayılarında ve Haziran 2023'te yayımlanacak *Mitoloji Özel Sayısı*nda buluşma umuduyla iyi okumalar dilerim.

I. BÖLÜM

**HAYAT,
HATIRA, PORTRÉ**

Ali Karahan

UÇURTMANIN İPİNE TAKILAN ADAM: SAİT FAİK ABASIYANIK

Sait Faik Abasıyanık, Türk hikâyeciliği dendiğinde ilk akla gelen isimlerdendir. 18 Kasım 1906¹ tarihinde Adapazarı Semerciler Mahallesinde dedesi Abasızzâde Seyyid'in evinde doğan yazar, nüfusa ilk olarak Mehmet Sait ismiyle kaydedilse de zamanla amcası ve babasının da göbek adı olan "Faik" ismini alır ve "Sait Faik" olarak tanınmaya başlar. (Kavaz, 2005: 33)

"Abasızlar" lakabı, Sait Faik'in dedesi Seyyid'in (Sait) babası olan Celep Mehmed'e bir taka seyahatinde abasının suya düşmesi üzerine arkadaşları tarafından takılır. Daha sonra ailenin yaşadığı çevrede "Abasızlar" / "Abasızzâdeler" olarak anılmaya başlaması, bu isimle tanınmalarına sebep olur. (Özyalçiner, 1981a: 90) Adapazarı Uzunçarşısı'da bir kıraathane işleten Abasızzâde Seyyid'in Mehmet Faik ve Ahmet Faik diye iki oğlu ve Fatma isminde bir kızı vardır. Dedesinin o muhitteki okur-yazar isimlerin buluşma noktası olan bir kıraathane işletmesi ve Sait Faik'in böyle bir ortama doğması ileride kaleme alacağı hikâyelerde mahalle kahvelerinin/kıraathanelerin vazgeçilmez mekânlar oluşunu açıklar gibidir. Sait Faik'in çocukluğunda dedesi Seyyid'e duyduğu sevgi ve aralarındaki samimi ilişki, dönüşerek bazı hikâyelerine kadar uzanır. Hikâye kişileri, yazarın yaşamının bu döneminde ailesiyle geçirdiği mutlu günlerden izler taşır. Örneğin, "Stelyanos Hrisopulos Gemisi" hikâyesinin odağında bir dede-torun ilişkisi vardır. Seyyid, Sait Faik'in "İlk Okuyucu Mektubu"nda anlattığı üzere Yunan'ın Adapazarı'nı işgali sırasında ailesini güvenlik sebebiyle Hendek civarına gönderse de, evini terk etmeyecek kadar memleketine bağlı biridir. Çünkü "O bir gemi kaptanı idi. Gemisini bırakıp gidemezdi" (2009: 1361).

Tahrirat kâtipliği görevinde bulunan baba Mehmet Sait, 1910 yılında Karamürsel'e tayin edilir. Sait Faik'in denizle ilk teması da bu sırada olur. Karamürsel'de deniz kıyısına yakın bir evde oturmaları çocuk Sait'te denize girme isteği uyandırır. Fakat annesi buna engel olur ve sürekli bu konuda çatışmalar (Özyalçiner, 1981: 91) Çocukluğunun bu zamanları ona hikâye ve şiirlerinin başat unsuru olan denizi/deniz sevgisini kazandırır. Yazarın babası, burada üç yıl çalıştıktan sonra 1913'te memuriyetten istifa eder ve ticarete atılır. Önce tahıl, daha sonra ceviz kütüğü ticaretine giren Mehmet Sait Bey başarılı da olur. Fakat bu dönemde Sait Faik'in anne

¹ Rumî 5 Kasım 1322 tarihinde doğan Sait Faik'in doğum tarihi nüfus cüzdanında sadece yıl olarak 1322 diye belirtilir. Yazarın yaşamından bahseden çeşitli kaynaklar doğum tarihi olarak farklı bilgiler vermektedir. Fakat kaynaklarda Sait Faik Abasıyanık'ın doğum tarihinin hicri 1324 yılındaki Ramazan Bayramının ilk günü olduğu bilgisi ortaktır. Buradan yola çıkarak İbrahim Kavaz, yazarın doğum tarihini miladi 18 Kasım 1906 olarak verir. Ayrıntılı bilgi için bk. İ. Kavaz, *Sait Faik Abasıyanık*, Şule Yayınları, İstanbul, 2005.

ve babası kısa bir ayrılık yaşar. Yazar, üç buçuk yıl kadar babasının yanında kalır ve annesini haftada bir görür. (Özyalçiner, 1981a: 91) Daha sonra aile büyüklerinin devreye girmesiyle anne ve babası tekrar bir araya gelirler.

Yunan'ın mağlup edilmesi ve Adapazarı'ndan çekilmesinden sonra Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinde de görev almış olan Sait Faik'in babası Mehmet Faik Bey, belediye başkanlığı da yapar. Hatta Millî Mücadele'ye omuz vermesi sebebiyle beyaz kokartlı İstiklâl madalyasıyla ödüllendirilir. Muhitinde saygın bir konuma sahip olan Mehmet Faik Bey, ticarete İstanbul'da devam etmek için ailesiyle Süleymaniye'ye taşınır. Böylece İstanbul'a gelen Sait Faik, ilk olarak Adapazarı'nda Rehber-i Terakki okulunda başlayıp Adapazarı İdadisi'nde devam ettiği eğitimini, İstanbul Sultanisi'nde (İstanbul Erkek Lisesi) sürdürür. (Kavaz, 2005: 36)

Sait Faik'in annesi Makbûle Hanım, Adapazarı'nın ileri gelenlerinden toprak zengini Hacı Rıza Bey'in kızıdır. Sait Faik'in okula başladığı yıllarda Makbûle Hanım eşinden ayırır. Bu yılların Sait Faik üzerinde yarattığı etki, çocuk muhayyilesinde yalnızlık duygusuyla kendini gösterir. Fakat anne ve babanın kırgınlıklara son vermesinden sonra Sait Faik, annesine daha da bağlanır. "Makbûle Hanım'ın iki önemli vasfı vardır. Birincisi, otoriterdir. Bütün işlerin kendi irâdesine uygun yapılmasını ister. İkincisi, olayları tasvir gücüne ve aynı konuyu değişik açılardan değerlendirme kabiliyetine sahiptir." (Kavaz, 2005: 31) Annesinin bu özelliklerinin Sait Faik'e de yansımaları olur. Makbûle Hanım'ın aile içindeki erki ve sözünün geçerliliği, onun Sait Faik üzerinde bir hâkimiyet kurmasını doğurur. Oğlu üzerinde tasarruf sahibi olan Makbûle Hanım, her işi istekleri doğrultusunda yapar. Bu durum da Sait Faik'te kendine yetememe, sorumluluktan kaçma ve annesini her daim dayanak olarak belleme hasletlerini sivirtilir. Ancak dikkat çekici diğer yanları olan betimleme ve olayları bilinenin aksinde, sıra dışı taraflarıyla kavrama yetileri ise Sait Faik'in hikâyeci yönünü besler. Hikâye sanatının betimlemeye dayanan iskeletini kurmada ve olayları alışılmışın dışında bir kurguyla sıralamada son derece başarılı olan Sait Faik, annesi Makbûle Hanım'ın onun üzerinde yarattığı bu etkiyi metinlerinde belli eder.

Sait Faik, eğer anne ve babasının ayrı olduğu yılları saymazsak son derece rahat, mutlu ve ele avuca sığmayan bir çocukluk geçirir. Yazarın amcası Ahmet Faik Bey'in oğlu olan Mustafa Raşit Abasıyanık'ın Adnan Özyalçiner ile yaptığı konuşmada verdiği bilgilere göre Sait Faik, "... yaramaz, haşarı, arkadaşlarıyla çatışan, bir yerde kavgacı bir ruha sahiptir." (Özyalçiner, 1981'a: 90) Amcası Ahmet Faik de Muzaffer Uyguner'e gönderdiği mektupta çocuk Sait Faik'e dair bu bilgileri doğrular. (Uyguner, 1959: 9) Hatta arkadaşlarının ona "Abasızın Mançuko" diye lakap takıp kızdırmalarının sonucunda Sait Faik sık sık onlara sataşır. Varlıklı, saygın bir ailede, bolluk içinde geçen bir çocukluk, Sait Faik'in pervasız ve yaramaz birine dönüşmesinin sebebi olabilir.

Makbûle Hanım, Sait Faik'in ölümünün ardından *Varlık* dergisine verdiği bir röportajda yazarın eğitim hayatına başlama serüvenini, ebeveynlerinin onun üzerindeki hayallerini ve okulla kurduğu bağı şöyle ifade eder:

Kocam ilk çocuğumuzun erkek olmasına çok sevinmişti. Oğlunu istediği gibi yetiştirecekti. Oğlunu hep yanında gezdirecek, yaşlandığı zamanda işlerini ona devredecekti. Ben ise Sait'imi yakışıklı bir hariciyeci olarak görmek istiyordum. (...) Oğlumuz garip ruhlu bir çocuktur. Yaramazlığından ötürü ondan yaka silkiyorduk. (...) Sait ne istediğini, ne düşündüğünü, neler hissettiğini, büyük bir inatla hepimizden saklıyordu. Yalnız daha mektebe başladığı gün, okumaktan hoşlanmadığını belli etti. (Erten, 1955: 11)

Annesinin Sait Faik için söylediği “garip ruhlu bir çocuktur” nitelemesi, yazarın sanatkâr yapılı biri oluşuna kanıttır. Çünkü ailesinden dahi sakladığı düşünce ve arzuları, belki de sadece hikâyeye yazarken ortaya çıkar. Sanatçı ruhunun doğurduğu tavırlar, kayıtsızlık ve sıra dışılık kendi dışındaki herkese garip gelmektedir. Ayrıca ondaki bu sanatkâr benlik eğilimi, tahmin edilebilir bir kişilik olmasını zorlaştırmıştır. Anne ve babası Sait Faik üzerinde gelecek planları kursa da bu çaba boşadır. Sait Faik, hesaba gelen biri değildir. Bir kere eğitimi için yapılan öngörüler gerçekleşmeyecek, eğitimin onu götürebileceği konumun çok daha ötesine sanatçı kişiliğiyle ulaşacaktır. O, ne bir tüccar ne de bir hariciyeci olmak için doğmuştur. Her ne kadar annesi başlarda istikametine dair itirazlar sunsa da Sait Faik, bir hikâyeye yazarı, hatta Türk hikâyeciliği için bir nirengi noktası olacaktır.

İstanbul Sultanisinde eğitim görürken, Sait Faik'in sınıfında Arapça hocaları Salih Bey'in minderinin altına iğne konur. Bu olay üzerine Sait Faik de bazı sınıf arkadaşlarıyla Bursa Lisesine sürülür. Öğrencilikten nefret eden Sait Faik, Bursa'dayken daha onuncu sınıfta “hiçbir şey olmamaya karar”lıdır. (1999: 149) Fakat yine de 1925 yılında gittiği Bursa Lisesini, derslere olan bütün ilgisizliği ve gayretsizliğine rağmen 1928 yılında bitirir. Akademik başarı açısından pek de iç açıcı bir öğrenci olmamasının yanında ilk kez burada hikâyeye denemeleri yapar. Edebiyata diğer derslere nazaran daha çok bağlılık duyar. Sait Faik, “İpekli Mendil” ve “Zemberek” hikâyelerini bu zaman aralığında yazar ve böylece hikâyeye sanatının ilk basamaklarını çıkmaya başlar. (Erdal, 1999: 153-154) İlk kalem tecrübelerinden olan, 1926 yılında yazdığı ve ipek fabrikasında işçi olan bir çocuğun sevgilisine ipek bir mendil hediye etme uğruna yeltendiği hırsızlık olayını içeren hikâyesi “İpekli Mendil”i yazma nedenini ve Bursa Lisesindeki edebiyat öğretmeniyle arasında geçenleri şöyle anlatır:

Bursa Lisesinde onuncu sınıftaydım, edebiyat hocamız bir vazife yazmamızı istedi. Ben ‘İpekli Mendil’ isimli bir hikâyeye yazıp verdim. Ertesi ders hoca bu hikâyemi bütün sınıfa okuttu. Neden okutuyordu bir türlü anlamamıştım. Meğerse hikâyeyi çok

beğenmiş, sonra beni yanına çağırıp: ‘Eğer böyle yazmakta devam edersen iyi hikâye yazabileceksin sen’ demişti. İşte ilk bu şekilde yazmaya başladım. (Mert, 2020: 32; Alangu, 1956: 81)

“Talebelikten nefret ederim.” (Orhan Kemal, 1956: 83) diyen Sait Faik, okulu ve dersleri sevmez, hatta sıkıcı bulur. Edebiyatı dahi ders hâlinde görmeye tahammülü yoktur. Her türlü sorumluluğa kayıtsızlıkla yaklaşan yazar, ödev, ders ve sınav gibi olgulara da dört elle sarılmaktan uzaktır. “Zemberek” hikâyesi, okula karşı bu ilgisiz tavırları gösterdiği günlerde yazılır. Bursa Lisesinde öğrenciyken yazdığı ikinci hikâyedir. Hikâyede, sınıfta saati olan tek çocuk olduğu için dersin bitimine ne kadar süre kaldığını söyleme görevi verilen Celil’in zemberek adını alışı anlatılır. Tabii, bir öğrencinin sınıfı geçememe korkusu, derslerin yarattığı bunalım, teneffüs zilinin verdiği ferahlama ve dört gözle beklenti de hikâyede yer alır. Bu ilk hikâyeler yazıldıkları dönemden çok sonra, “İpekli Mendil” 1934’te, “Zemberek” 1936’da *Varlık* dergisinde yayımlanacaktır.

Sait Faik, lise öğrenciliği sırasında sadece hikâye türüyle ilgilenmez. O, aynı zamanda ilk şiir denemelerini de bu aralıkta yapar. Türk edebiyatındaki çoğu isim gibi o da birden çok türde eser veren bir yazar olarak hem hikâyeci hem şairdir. Liseden mezun olup İstanbul’a döndüğünde bu ilk şiirlerini yayımlatmak isteğiyle *Meşale* dergisine gönderir. “Bugün size gönderdiğim bu yazılar o günlerin atılmayan, yırtılmayan mahsulü” diyerek takdim ettiği şiirler, belli ki 1928 yılından evvel, ilk hikâyeleriyle aynı zamanlarda hatta belki de onlardan da önce yazılır. Şiirler *Meşale* dergisinde yayımlanmaz. Sait Faik’in ölümünden sonra Yaşar Nabi tarafından *Varlık*’ın 408. sayısında “Sait Faik’in İlk Şiirleri” başlığıyla yayımlanır. (Mert, 2020: 34; Alangu, 1974: 1311; Uyguner, 1959: 19) Bunlar “Evime Dönüyorum I”, “Evime Dönüyorum II” ve “Hasretin Bittiği ve Başladığı Yer”dir. Yayımlanan ilk şiiri ise *Mektep* dergisinin 21 Ocak 1932 tarihli sayısında yer alan “Hamal”dır. Hikâyelerinden önce şiirlerini yayımlatma girişiminde bulunması, onun edebiyat konusundaki ilk heveslerini şiire beslediğini gösterir. Fakat bu ilk şiirlerini daha sonradan asla gündeme getirmez. Hatta şiirlerini anan arkadaşlarına sert tepki gösterir. (Yamaç, 1956: 214-216)

Lise eğitiminin bitmesiyle İstanbul’a dönen Sait Faik, edebiyata karşı duyduğu derin tutkusunu da yanında getirir. Bu tutkuyla ve yazar olmayı öğrenebileceği düşüncesiyle İstanbul Darülfünunu Türk Dili ve Edebiyatı şubesine girer. Bu, onun kendi isteği doğrultusunda bir eğitim alma hedefini somutlamaktadır. Anne ve babası her ne kadar onun farklı alanlarda ilerlemesini arzulasa da Sait Faik, yeteneklerini edebiyat alanında geliştirme eğilimindedir. Nihayetinde üç yıl Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü okumaya devam etse de “Uygurca öğretildiği için” (Öneş, 1954: 244) buradaki eğitimini daha fazla sürdürmez. Çünkü Sait Faik’in amacı edebiyatı bir bilim dalı olarak öğrenmek değil, sanat türü vasfıyla edebiyat yapmayı/hikâye yazmayı kurallarıyla kavramaktır. Bu nedenle bölümün, “dil ve edebiyat

sahasında ilmî incelemelerle meşgul olduğunu görüyor ve kendine yeni bir ufuk arıyor.” (Siyavuşgil, 1965: 11-12)

Artık İstanbul'dadır ve aylıklığını konuşurduğu eğlence mekânlarının bulunduğu arka sokaklarda dolaşır. Girip çıktığı eğlence mekânlarında ve Darülfünunun bulunduğu semt olan Şehzadebaşı'ndaki kiraathanelerde edebiyat çevreleriyle ilk kez temas eder. Bu dönemde birçok yazarla/şairle tanışır ve arkadaş olur. Hikâyelerindeki mekân, olay ve kişilere ilham verecek olan çıkış noktaları yavaş yavaş hayatına dâhil olmaya başlar. Örneğin Kenan Hulusi Koray'la burada tanışır. Bu tanışıklık hem hikâyecilik istidadını artırır hem de yazıp yayımlatma cesareti verir. Aynı zamanda ilk yazısı, Yedi Meşaleciler'in hikâyecisi Kenan Hulusi'nin aracılığıyla, *Milliyet*'in sanat sayfasında yer alır. “Uçurtmalar” başlıklı bu yazı, 1929 yılında yazdığı ilk hikâye ve şiirlerden çok önce yayımlanır.

Eğitimine bir süre Fransa'da devam eder. İlk durak olarak Venedik üzerinden Lozan'a gider. Fakat burada çok kalmadan Fransa'ya geçer. Amacı Grenoble Üniversitesinde eğitim görmektir. Fakat Maarif Vekâletinin önerisiyle önce dil öğrenmeye girişir. O sıralarda amcası da iş için sık sık İtalya ve İsviçre'de bulunmaktadır. Bazen Sait Faik amcasının yanına gider bazen amcası onu ziyaret eder. Bu yolculuğun izlerini de hikâyelerinde bulmak mümkündür. Uğradığı Marsilya limanı bütün canlılığıyla Sait Faik'i etkiler. Hatta “Marsilya Limanı” adlı bir hikâyesi vardır. Yine “Bir Vapur”, deniz yoluyla Marsilya'ya giden hikâye kişinin vapur seyahatini konu edinir. “Grenoble'de İtalyan Mahallesi” ise, daha başlığıyla Sait Faik'in yurt dışı yaşantısından bazı görünüşler barındırabileceğini belli eder. Gezip gördüğü yerleri, tanıştığı insanları ve yolculuk yaptığı vasıtaları gözlemler, yorumlar ve süzerek kurgular. Yabancı dil öğrenmesi de Batı edebiyatı metinlerine daha iyi nüfuz etmesini sağlar. *Varlık* dergisinin 1 Ocak 1936 tarihli 60. sayısında André Gide'den “Son Turfandalar” metni, yayımlanan ilk çevirisidir. İlk çevirisinin Gide'den olması tesadüf değildir. Çünkü André Gide, Sait Faik'in “beni kendime alıştıran” diye nitelediği, etkisinde kaldığı ve sıkça okuduğu bir yazardır. (1999: 149)

Fransa'ya akla ilk olarak babasının isteği üzerine ekonomi öğrenimi için gittiği gelse de amcasının oğlu Mustafa Raşit Abasıyanık, yazarın, Grenoble'de bulunan Champollion Lisesinde Fransızcasını ilerlettiğini ve daha sonra Edebiyat Fakültesine dört yarıyıl dersleri takip ederek devam etse de okulu bitiremediğini söyler (Özyalçın, 1981a: 94). Böylece 1930 yılında Fransa Grenoble'a gitmesiyle başlayan yurt dışındaki öğrenim dönemi, 1934'te yurda dönmesiyle, diplomasıyla nihayetlenmeyen bir aralık olarak kapanır. Zaten her ne kadar eğitim için babası tarafından gönderilse de Sait Faik, bu ilk Avrupa macerasını eğitimden ziyade “eğlenmek, gezmek olarak” (Uyguner, 1962: 8) planlar ve uygular. Arkadaşı Sabri Esat, Sait Faik'in Grenoble'da geçirdiği günlerini ve bu günlerin onun üzerinde yarattığı dalgalanmayı şu sözlerle anlatır:

Adapazarı'nda, İstanbul'da ve Bursa'da yaşadığı dar ve monoton ve belki de bas-kılı bir hayattan sonra, Sait kendini kıvrır kıvrır hareketli, her ânı değişik, insanları birbirinden farklı, serbest bir ortamın içinde bulmuştur. Dolayısıyla hürdür, tahsil ve meslek endişelerini o dünyaya ayak basar basmaz kafasından kaldırıp atmıştır. Artık yaşayacak, görecek ve tanıyacaktır. Bir dakikasını bile boş tasalara bağlamadan, adımlarını dört açarak biraz da garipsediği bir dünyayı en kuytu, en gizli köşelerine varıncaya kadar gezip dolaşacaktır. (Siyavuşgil, 1965: 12)

Kendisi de Orhan Kemal'in iş güç sahibi olmasını telkin ettiği bir sohbette "Peki şu Fransa'da tahsil, Grenoble filan?" sorusu üzerine, "Oralara okumak için gitmedim ki ben!" diyerek "gezmek, eğlenmek" için gittiğini ekler. (1956: 83-86) Hatta "bir uçurtmanın ipine takılarak başladığı yolculuğa, memlekete şahâdetnâ-mesiz dönünce de devam eder." (Siyavuşgil, 1965: 13) Hayatının sonuna kadar da, ipine takıldığı uçurtmanın rüzgâr tarafından yönlendirilmesinden dolayı istikameti hep belirsiz kalır ve âdeta sürüklenerek yaşar. İstanbul'a dönmesiyle de insana ve şehre dair beslediği merakı onun uçurtması olur ve onu kahvehanelere, balıkçı mo-torlarına, meyhanelere, parklara ve arka sokaklara taşır.

İşe girip çalışması gerektiği düşüncesine kapılan Sait Faik, umarsız gezilerine bir ara vermesi gerektiğinin farkına varır. Halıcıoğlu'ndaki Ermeni Yetim Mekte-binde Türkçe öğretmenliğine başlar. Fakat sabit çalışma saatlerine uyum sağlaya-maz. Derslere sık sık geç kalır ve sınıf içerisinde de düzeni koruyamaz. Sait'in her geç kaldığı gün okula girdiğinde, müdür olan papazın saatine bakması dikkatini çekmektedir. Bunun sebebi, ay sonunda müdürün odasına çıktığında belli olur. Meğer müdür, Sait Faik'in geç kaldığı dakikaları kaydeder ve her 45 dakikada, bir ders ücreti kadarını maaşından düşer. Bu olaydan sonra öğretmenliğin onun kişiliğine uygun bir meslek olmadığını anlar. (Özmez, 1999: 162) Aslında sorun öğretmenlikte aranmamalıdır. Sait Faik, iş düzenine, ast üst ilişkisine ve çalışmanın verdiği sorumluluğa gelebilecek biri değildir. O, daha serbest, bağımsız ve buyruğa açık olmayan bir kişiliğe sahiptir.

Babası Mehmet Faik Bey, 1936 yılında Sait Faik'in sorumluluk yüklenmesi için destek sağlayarak ona bir iş kurar. Fakat bu iş onun gezilerini ve eğlenceleri-ni kısıtlar. Sait Faik için belli bir işe bağlı kalmak mümkün değildir. Bu nedenle ticaretten çok, tutkusu olan hikâyeye ilgilenir. Bu yıllarda *Varlık*'a hikâyeler gön-dermeye başlar. Arkadaşlarından biri ziyarete geldiğinde iş yerini kapatır ve onunla gezmeye gider. Yine bir öğleden sonra kendi işini yarıda bırakıp ziyarete gelen Ahmet Muhip Dıranas'la bir süre müşterilerin yanında sanat ve edebiyat sohbeti etmelerinin ardından, canları sıkıldığı esnada alışverişin yoğun olduğu saati dikkate almayarak dükkânı kapatıp Beyoğlu'na çıkmaları, o günlerin bir anısıdır. (Ağaoğlu, 1954: 6) Bu şekilde sürdürülemez bir hâl alan iş hayatı Sait Faik'in altı ay içerisinde iflas etmesiyle noktalanır. Babasının bir dükkân ziyaretinde, oğlunun, tahıl ticare-ti yaptığı malları "satmış savmış, paraları da cebine indirmiş" (Özyalçınar, 1981a: